

อัตลักษณ์ "ผู้หญิงเก่ง" ในนิตยสารสตรีช่วงปีพ.ศ.2540-2545

นางสาว วิจิภา ไชยสินธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1994-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

12 ก.ย. 2550

IDENTITY OF "CAPABLE WOMAN" IN WOMEN MAGAZINES BETWEEN 1997-2002

MISS WIJIGA CHAIYASIN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1994-5

วิจัยา ไชยสินธุ์ : อัตลักษณ์ “ผู้หญิงเก่ง” ในนิตยสารสตรีช่วงปีพ.ศ.2540-2545. (IDENTITY OF “CAPABLE WOMAN” IN WOMEN MAGAZINES BETWEEN 1997-2002) อ. ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล จำนวน 212 หน้า. ISBN 974-53-1994-5.

การวิจัยนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และการให้ความหมายของผู้หญิงเก่ง การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงเก่งและวัฒนธรรมบริโภคนิยมกับวัฒนธรรมเพศสภาพในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงเก่งในนิตยสารสตรีช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาคือนิตยสารดิฉัน แพรว ผู้หญิง 24 ผู้หญิงวันนี้ ขวัญเรือนและหญิงไทย

ผลการวิจัยพบว่า นิตยสารทั้ง 6 ชื่อฉบับให้ความหมายผู้หญิงเก่งว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในอาชีพ มีวิสัยทัศน์ มีบุคลิกภาพผู้นำ นิตยสารผู้หญิงทำงานให้ความสำคัญกับความหมายด้านชื่อเสียง การยอมรับจากสังคมและความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย ส่วนนิตยสารผู้หญิงทำงานและครอบครัว ให้ความสำคัญด้านบทบาทของผู้หญิงในการทำงานเท่าเทียมกับบทบาทในครอบครัว อัตลักษณ์ผู้หญิงเก่งคือ อัตลักษณ์ด้านการทำงาน เป็นผู้มีภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ สร้างคน สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวตนสู่ความสำเร็จ คือการเรียนรู้ระบบอย่างต่อเนื่องจากบุคคล ครอบครัว และการทำงาน อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย ผู้หญิงเก่งเลือกใช้เครื่องแต่งกายเพื่อเสริมบุคลิกภาพ แสดงความเป็นตัวของตัวเอง เหมาะกับวัยและกาลเทศะ

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงเก่ง พบว่ามีการใช้ภาษาแบบภาพพจน์และการบรรยายคุณลักษณะ เพื่อแสดงลักษณะเฉพาะของผู้หญิงเก่ง นิตยสารทุกฉบับมีนโยบาย และมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้หญิงเก่งให้เหมาะสมกับแนวทางของนิตยสารและความสนใจของสังคม โดยเลือกประเด็นการนำเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและเป็นจุดเด่นของผู้หญิงเก่ง

ภาพตัวแทนผู้หญิงเก่งแสดงให้เห็นวัฒนธรรมเพศสภาพ คือผู้หญิงมีบทบาทเท่าเทียมชายแต่ก็ต้องแสดงบทบาททั้งในครอบครัวและบทบาทในสังคม สื่อมวลชนจึงมีความสำคัญในการผลิตความหมายทางวัฒนธรรมและสร้างภาพผู้หญิงในสังคมของการบริโภคผ่านการเลือกภาพตัวแทนและการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่อนิสิต.....*วิจัยา ๒๕*.....
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*วิมล ทรัพย์*.....
ปีการศึกษา 2547

4485122428 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: Identity / Capable woman / Representation / Sign / Magazines

WIJIGA CHAIYASIN : IDENTITY OF "CAPABLE WOMEN" IN WOMEN MAGAZINES BETWEEN 1997-2002. THESIS ADVISOR : Asst. Prof. Wilasinee Phiphitkul, Ph.D. 212 pp. ISBN 974-53-1994-5.

This qualitative research was conducted based on content analysis method. The research objectives were to study identity and definitions of capable women as well as the construction of identity and consumer culture resented in the magazines. By studying the magazines dated in 1997-2002, the sample group for this research was elicited from Dichan Magazine, Praew Magazine, Women 24, Today's Women Magazine, Kwanruen Magazine, and Ying Thai Magazine.

According to the study, it was found that the six aforementioned magazines had defined the meaning for women as people with knowledge, professional capability, vision and leader personality. Working woman magazines regarded reputation, social acceptance and gender equality as important whereas working woman and family magazines focused on woman roles in both working environments and families. The identity of capable women in working was to have high leadership along with vision, and be able to build new people and working culture together. The identity of capable women in achievement was to informally study from family and professional experience continuously. The identity of capable women in dressing was to smartly select clothes that could improve their personality, describe themselves well and suitable for their age and timeliness.

As for the construction of capable women, it was found that figures of speech and depiction were used to portray a trait of capable women. Every studied magazine had a policy and criteria in selecting capable women that matched the trends of the magazines and social interests. The issues that were useful to readers and were the main characteristics of capable women would be presented.

The representation of capable women indicated gender culture, which was that women had played equal role to men, however, they had to play roles both in family and society. Consequently, it is important for mass media to define the cultural meaning and build up woman image in consumer society through selecting representations and signs.

Department.....Journalism.....Student's signature..... *Wijiga Chaiyasin*
Field of study.....Journalism.....Advisor's signature..... *Wilasinee Phiphitkul*
Academic year 2004 Co-advisor's signature.....-.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์สุกัญญา สุตบรรทัด ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์รจิตลักษณ์ แสงอุไร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันเป็นประโยชน์ ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการศึกษา

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วัลลภา วิทยารักษ์และอาจารย์นรพันธ์ วิทยารักษ์ อาจารย์สิริมา หมอนไหม อาจารย์สุดาพรและอาจารย์อุทร พิณจมนตรี ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการเรียบเรียงและจัดทำต้นฉบับวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในน้ำใจของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณเพื่อนๆ ทุกคน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง น้องๆ คือนางสาววันวิสาข์ วิทยารักษ์ นางสาวอุมาพร และนางสาวอรฉัตร ไชยสินธุ์ นายจิระวัฒน์และเด็กหญิงจิรัชญา พิณจมนตรี ที่เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

คุณค่าและสาระของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาพระคุณคุณตา คุณยาย คือ นายทองขาว-นางสด หมอนไหม และบิดามารดา คือผู้ช่วยศาสตราจารย์ดนูพลและผู้ช่วยศาสตราจารย์ รำเพย ไชยสินธุ์ ด้วยความเคารพรักและสำนึกในพระคุณ

วิจิภา ไชยสินธุ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดอัตลักษณ์.....	8
แนวคิดภาพตัวตน.....	22
ทฤษฎีสตรีนิยมแนววัฒนธรรมศึกษา.....	26
แนวคิดนิตยสาร.....	30
ทฤษฎีองค์การสื่อมวลชน.....	41
แนวคิดสัญณะ.....	45
แนวคิดวัฒนธรรมบริโภค.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63
นิยามศัพท์.....	68
ข้อสันนิษฐานในงานวิจัย.....	69
กรอบแนวคิดในงานวิจัย.....	70
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
ระยะเวลาที่ทำการศึกษา.....	71
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	72
แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
การนำเสนอข้อมูล.....	78

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ความหมายของผู้หญิงเก่ง.....	79
ความหมายโดยรวม.....	79
ความหมายผู้หญิงเก่งในนิตยสารแต่ละประเภท.....	80
ความหมายผู้หญิงเก่งในนิตยสารผู้หญิงทำงาน.....	80
ความหมายผู้หญิงเก่งในนิตยสารผู้หญิงทำงานและครอบครัว.....	123
อัตลักษณ์ผู้หญิงเก่ง.....	141
อัตลักษณ์ด้านการทำงาน.....	143
อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวตนสู่ความสำเร็จ.....	147
อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย.....	150
กระบวนการประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงเก่ง.....	153
ภาษากับการสร้างอัตลักษณ์.....	153
กลวิธีการใช้ภาษา.....	153
การจัดวางตำแหน่งของกลุ่มคำ.....	156
ภาษาแสดงคุณสมบัติของผู้หญิงเก่ง.....	157
ผู้ผลิตนิตยสารกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์.....	158
เกณฑ์การคัดเลือกผู้หญิงเก่ง.....	159
นโยบายในการนำเสนอ.....	161
การนำเสนอ.....	164
วัฒนธรรมเพศสภาพกับวัฒนธรรมบริโภคนิยมในการประกอบสร้างอัตลักษณ์.....	169
วัฒนธรรมเพศสภาพจากภาพตัวแทนผู้หญิงในนิตยสารสตรี.....	170
วัฒนธรรมเพศสภาพจากสัญญาและโฆษณา.....	180
วัฒนธรรมบริโภคนิยมในนิตยสาร.....	182

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย.....	187
อภิปรายผล.....	192
ข้อเสนอแนะ.....	197
รายการอ้างอิง.....	198
ภาคผนวก.....	205
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	212

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงการให้ความหมายของผู้หญิงเก่งที่สัมพันธ์กับประเภทของนิตยสาร	80
ตารางที่ 2	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่โดดเด่นเรื่องงานในนิตยสารแพรว	81
ตารางที่ 3	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่มีชื่อเสียงในวงสังคมในนิตยสารแพรว	84
ตารางที่ 4	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่เป็นดาราในนิตยสารแพรว	88
ตารางที่ 5	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในองค์กรธุรกิจระหว่างประเทศ และหน่วยงานรัฐในนิตยสารผู้หญิง 24	92
ตารางที่ 6	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่มีธุรกิจของตนเองในนิตยสารผู้หญิง 24	97
ตารางที่ 7	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ประกอบธุรกิจของครอบครัวในนิตยสารผู้หญิง 24	100
ตารางที่ 8	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ประกอบอาชีพอิสระในนิตยสารผู้หญิง 24	103
ตารางที่ 9	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในนิตยสารผู้หญิงวันนี้	106
ตารางที่ 10	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ทำงานอิสระในนิตยสารผู้หญิงวันนี้	110
ตารางที่ 11	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่บุกเบิกธุรกิจด้วยตนเองในนิตยสารดิฉัน	114
ตารางที่ 12	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ประกอบธุรกิจของครอบครัวในนิตยสารดิฉัน	118
ตารางที่ 13	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ทำงานราชการและอาชีพอิสระในนิตยสารดิฉัน	120
ตารางที่ 14	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ทำงานในหน่วยงานรัฐในนิตยสารหญิงไทย	124
ตารางที่ 15	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ทำงานด้านสื่อมวลชนในนิตยสารขวัญเรือน	129
ตารางที่ 16	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งที่ทำงานรับใช้ประเทศชาติและสร้างสรรค์สังคม ในนิตยสารหญิงไทย	132
ตารางที่ 17	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งในวงการบันเทิงในนิตยสารหญิงไทย	136
ตารางที่ 18	แสดงสถานภาพผู้หญิงเก่งในวงการธุรกิจในนิตยสารหญิงไทย	139
ตารางที่ 19	แสดงเกณฑ์การคัดเลือกผู้หญิงเก่งในนิตยสารทั้ง 6 ชื่อฉบับ	161